נו: רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

רבא מוקי לה בתלתא תנאי. וא"ת אמאי לא נקט רביעי לפי מסנה אחרונה (כ) וי"ל דמנא דמסנה ראשונה ודמסנה אחרונה חד חשיב ליה (כ) דמסנה אחרונה נמי המתיל לימשך קונטרו למעבר: **אבל** אם החזיר גרגותני לגת אסור. פירוש אף מה שבגת מפני טיפות יין שבגרגותני המתערב בגת וא"ת והלא מסתמא יש בגת יותר מששים מטיפת יין הגרגותני ואמרינן לקמן בפ"ב (דף סו.) המרא חדתא בעינני רבא אמר בנותן טעם וקיימא לן כרבא לגבי אביי וכי תימא כיון דבגת נמי איכא יין עם הענבים וה"ל מין במינו דבמשהו ולא בטיל אכתי מיקרי לימא סלק מינו דהיינו יין כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הענבים שבגת רבה עליו ומבטלו כדס"ל נמי לרבא בפרק גיד הנשה (חולין דף ק.) גבי חתיכות של דג טמא וי"ל דס"ל כאביי דאמר המרא חדתא בעינני במשהו ולית ליה נמי סלק את מינו כמי שאינו עוד י"ל דמיירי הכא כגון שיש הרבה יין ביחד בגת והוה ליה מין במינו במשהו ואפי' לרבא אסור והשתא ל"ע דלפי' ראשון דאמרינן דאית ליה כאביי אין לפסוק כוותיה וכשאנו מחזירין כשוגג גרגותני בגת יש לבטל יין הגרגותני בעינני דבת דאתן סברינא לן דבתר שמא אזלינן וא"ת לפר"ת דמפרש לקמן בפ"ב (דף עג. בד"ה יין) סתם יין נסך בששים כשאר איסורין שבתורה אם לא נודע שנתנסך לעבודת כוכבים מ"כ למה יאסור החוזרת גרגותני דמסתמא יש ששים בחרצני הגת ממה שבגרגותני ואפילו אם יסבור כאביי יהא מותר וי"ל דרב הונא כרב רביה ס"ל דאמר בפ' גיד הנשה (חולין דף ק.) דס"ל כרבי יהודה (ג) ואומר מין במינו במשהו (ד) בכל איסורין שבתורה: **גרגותני** נופה במאי מיתסרא בנצוק ש"מ נצוק חיבור. וא"ת מ"כ מה שבגת היה לו לאסור מטעם נצוק וי"ל דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק דרב רביה ס"ל דאמר בפ' גיד הנשה (חולין דף ק.) דס"ל כרבי יהודה (ג) ואומר מין במינו במשהו (ד) בכל איסורין שבתורה: **גרגותני** נופה במאי מיתסרא בנצוק ש"מ נצוק חיבור. וא"ת מ"כ מה שבגת היה לו לאסור מטעם נצוק וי"ל דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק דמגע לגרגותני הוי נצוק אחד ומגרגותני לבור נצוק שני ומכאן פסקו הריב"ן והרשב"ם ור"ת בשם רש"י לתפי' למ"ד דנצוק חיבור מ"מ נצוק בר נצוק כי הכא אינו חיבור וא"ת והא אין כאן רק נצוק אחד דיכון שהגרגותני עשוי נקבים נקבים מ"כ טופל בודאי מן הגת לבור וי"ל דכיון דנקבי הגרגותני אינם עשויים ביושר אלא מן הצדדין מ"כ נאמר מה שבגת אינו אלא נצוק אחד ומעשה בא לפני רש"י בעובד כוכבים ששפך יין מן הקנקן לכוס אלא נאסר הין שבכוס משום דאמר דנפיק לבראי גזרו ביה רבנן כדלקמן בפ"ב (דף עב.) והיין שבקנקן נאסר נמי מטעם נצוק ואח"כ משך ישראל יין מן החבית לקנקן (ונתנו לתוך שבחבית) והתירו רש"י ונותן טעם משום שהיין שבקנקן אינו נאסר אלא מטעם נצוק וא"כ הוי היין שבחבית נצוק בר נצוק והר"י בר"מ היה דומה ראיה זו כי לעולם אימא לך נצוק בר נצוק חיבור והא דלא אמרינן הכא יין שבגת משום נצוק היינו טעמא דמה שבגת אינו נקרא עדיין יין ואינו נחשב אלא כמיא בעלמא תדע דהא אינו נאסר במגע עובד כוכבים וא"ת אם כן גם אותו שבגרגותני אמאי אסור שאינו נקרא עדיין יין לפי משנה ראשונה דקאמרינן עד שירד לבור דלדידיה קיימינן השתא וי"ל דלא דמי כי מה שבשולי הגרגותני מתמתיו הוי בכלל מה שבבור להיות יין גמור ולכך יאסר מטעם נצוק וכ"ש דאי נגע ביה עובד כוכבים דהוי נאסר במגעו וא"ת מ"כ מנא ליה לתלמודא דנאסר הגרגותני מטעם נצוק דלמא נאסר מטעם דנגע ביה עובד כוכבים לגת אסור ומדלא מפרש ליה (ד) פשיטא ליה לתלמודא דמטעם נצוק קאמר ועוד קשיא לפי מה שפירש במתני' גבי והשאר מותר שאינו נאסר במגע רק מה שבבור מ"כ היאך נוכיח מכאן דנצוק בר נצוק אינו חיבור דלמא לעולם חיבור ושאני הכא משום דודאי אין לגרגותני לחבר מה שבגת לבור כיון שיש לו דין בפני עצמו שהרי אינו בכלל מה שבגת דגרגותני אסור בנגיעת עובד כוכבים בבור ומה שבגת אינו נאסר במגע עובד כוכבים אבל לפירוש רשב"ם שפי' מה שבבור נאסר אלא בנגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים בכוונה ומיהו אותו שבגת אינו נאסר מטעם כחו של עובד כוכבים בכוונה כיון שאינו נקרא עדיין יין וגם הקילוח שבין גרגותני עד הבור אינו נאסר מחמת כחו תדע דאם לא כן היכי מוכיח דהגרגותני נאסר בנצוק דלמא מטעם כחו של עובד כוכבים הוא אלא ודאי אין כח העובד כוכבים אוסר אלא מה שבבור דוקא מיהו מטעם נצוק אסרינן אם הגרגותני לקמן בפ' כמה (דף עב.) נגעו אמרינן לקמן בפ' כמה (דף עב.) נגעו דמנא לא גזור רבנן ה"מ למ"ד נצוק אינו חיבור אבל למ"ד נצוק חיבור נאסר מה שבאבר בגוף דמנא ומ"כ מ"ש גרגותני מגת ליאסר בנצוק אלא לאו ש"מ נצוק בר נצוק אינו חיבור ויש לפרש דברי רב הונא הכי לפי' זה לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת כי אז מה שבבור אסור ולא העליון שנגע ע"י הקילוח כי הגרגותני מפסיק והוי נצוק בר נצוק אבל החזיר גרגותני לגת אסור העליון ע"י תערובתו של התחתון ולפי זה א"צ להזכיר מגע עובד כוכבים כלל לא כאן ולא במשנתנו. מעשה בא לפני רבי מנחם זצ"ל בחבית שבלה היין עד הברזא והגביה העובד כוכבים לבדו החבית ובאותה שעה משך ישראל את הברזא וקילח היין בקנקנו של ישראל והתיר יין הנשאר בחבית ואסר אותו שילא לחוץ דהכי אמרינן בהשוכר (לקמן דף עב.) המערה מחבית לבור קילוח היוצא מחבית ולמטה אסור ומוקמינן לה בעובד כוכבים המערה ופרכינן אי הכי אפי' דגוה דדגא נמי ליתסר ומשני דכח דעובד כוכבים דרבנן הוא דנפק לבראי גזרו ביה רבנן דבחבית לא גזרו ביה רבנן הלכך שרי מה שבתוך החבית וא"ת הא אמר רב חסדא לקמן (דף עב.) כי מייליתו חמרא קטיפו קטופי ולא בקילוח אלמא משמע דאי נפיק בקילוח הוה אסור יין הנשאר בחבית ע"י נצוק הא לא קשיא דהתם שפיר דהיין שבכלי העובד כוכבים היה יין נסך גמור התם ודאי אי לא מקטיף קטופי נאסר היין שבתוך החבית ע"י נצוק שהקילוח מקלח תוך יין נסך שהוא בכלי של עובד כוכבים אבל הכא שהיין שבתוך הכלי אין בו איסור יין נסך גמור אלא מכח עובד כוכבים לא נאסר הוא דלא נפיק לבראי מטעם נצוק שנתחבר ליין הנאסר ע"י כח עובד כוכבים דלא הוי נצוק ליין נסך ממש: **שמע** מינה נצוק חיבור. תימה אין ה"נ דנהדיא אמר רב הונא (לקמן דף עב.) נצוק וקטפרס חיבור ליין נסך ואומר ר"ת דרב הונא הדר ביה ומכח ראיה זו פסק שגם חד נצוק אינו חיבור כמו שנפרש לקמן[1] אי"ה: **מהו** לדרוך עם העובד כוכבים בגת. יש לדקדק מדלא שאלו מהו לדרוך עובד כוכבים עם ישראל משמע שהגת של עובד כוכבים ולא להתיר בשתיה שאלו אלא לענין היתר הנאה קא מיבעיא ליה ומיירי נמי בדלייר ליה לידיה כמו שמפרש והכי קא מיבעיא ליה אי איסור דרגל הוי איסור וליאסר בהנאה אי לא וי"ל (ה) שע"י מעשה שאלו דאי לאסור הלכה שאלו היה לו להשיב אין דורכין כמשנה אחרונה אלא ודאי על מעשה שאלו ופשט לו כמשנה אחרונה כדפרי' ואם תאמר כיון שהגת התחיל לימשך מ"כ הוי יין (ו)(נסך) גמור לפי משנה אחרונה ולמה לא יאסר יין הגת בהנאה למ"ד נצוק בר נצוק חיבור ע"י יין הבור שהוא אסור בהנאה וי"ל דנצוק כי האי שאין העובד כוכבים נוגע עתה בבור ואינו עסוק אלא בדריכה לא אסרו בהנאה תדע דאמרינן לקמן פ"ב (דף עד.) יין ביין יאסר לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו אלמא אפי' נתערב בגמרי לא אסרינן בהנאה אבל ודאי אי נגע בסוף הקילוח הוי כאילו נגע בעצמו ואסור בהנאה: **הוה** עובדא בנהרדעא בו'. אומר ר"י דלא הוה ממש דומיא דעובדא דיעוקא דהתם יעוקא לא הוה שקיל ומרי אלא למישדא ליה בהנאה כי הבור היה של עובד כוכבים ולא שרי אלא בהנאה ושמואל להתיר אף בשתיה קאמר לפי שהבור היה של ישראל אלא דומיא דיהו הוה דהוה היסוף רק בדגל:

ולרבא דלא שאני ליה בתלתא תנאי: מה שבבור אסור והשאר מותר: אמר רב הונא לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת אבל [א]החזיר גרגותני לגת אסור גרגותני גופה במאי קא מיתסרא בנצוק [ב]ש"מ נצוק חיבור כדתני ר' חייא [ג]שפחסתו צלוחיתו ה"נ שפחסתו בורו ההוא ינוקא דתנא עבודת כוכבים בשית שני בעו מיניה מהו לדרוך עם העובד כוכבים בגת אמר להו דורכין עם העובד כוכבים בגת והא קא מנסך בידיה [ד]דציירנא להו לידיה והא קא מנסך ברגל [ה]ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך ההוא עובדא דהוה בנהרדעא דדשו ישראל ועובד כוכבים לההוא חמרא ושהייה שמואל [ו]תלתא ריגלי מ"ט אילימא משום דקסבר דאי

ולרבא דלא שני ליה בתלתא תנאי. מדלותביה לעיל (ע"ב) מעשר ד) מיין נסך דמתניתין ושייה רבא לא קשיא אלמא לא שני ליה דאי שני ליה לימא שאני יין נסך דאתמירו ביה רבנן על כרחך מוקי לה כתלתא תנאי: **גרגותני.** הוא סל גדול שקשור בצאר והיין יורד מן הצור לתוכו ומתוכו לבור כדי לסנן היין מזגין וחרצנין: **אסור.** אף מה שבגת: **בנצוק.** קילוח היורד מגרגותני לבור ומחבר הגרגותני ליין נסך שבבור: **ש"מ נצוק חיבור.** ולקמן בהשוכר את הפועל (דף עב:) פליגי בה: **שפחסתו צלוחיתו.** לקמן בהשוכר (שם): **שפחסתו בורו.** שנתמלא הבור עד שהגיע היין וטפח בשולי הגרגותני כמו פחסה בפניה (ח) דכל הצלמים (לעיל מב.): **בשית שני.** בן שש שנים: **והא קמנסך בידיה.** ומשנה אחרונה קתני מזכו לומר אין דורכין דס"ל כרב הונא (נה:) דמשהתחיל לימשך הוי יין: **תלת ריגלי.** שהיו מתקבצין לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג:

מי

מסורת הש"ס

א) [נקמן עא: עב:]. ב) [נקמן עב:]. ג) [יומא קכב. ע"ש בפרש"י חולין מח. עז.]. ד) [יין. יבמ"ק]. ה) רש"ש גורס הך דמשנה אחרונה כו' תוך הקוטיא ועי"ש. ו) ר"מ מ"ז ורש"ל גורס ונשתו ונתנו כיין שבחבית. ז) [נב: ד"ה אמר להון]. ח) רש"ל מ"ז.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל בבה"ר בכל איסורין שבתורה. עיין לקמן דף עא ע"ב תוס' ד"ה הכא וחולין דף ק ע"א תוס' ד"ה אמר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שפחסתו וכו' פחסה בפניה דלעיל דף נג הס"ד ומיהא כל הצלמים נמחק: (ב) תוס' ד"ה רבא וכו' לפי משנה אחרונה דלמשנה אחרונה נמי התחיל לימשך קוטפו למעבר וי"ל דתנא דמתני' ס"ל דס"ל: (ג) ד"ה אבל וכו' כר' יהודה דאמר מין: (ד) ד"ה גרגותני וכו' ומדלא מפרש ליה הכי פסיעתא: (ה) ד"ה מהו וכו' שעל ידי מעשה. ר"ל פי' שבא היראל ושאלו אם מותר לו לכתחלה לדרוך עם העובד כוכבים בדלייראה לה לידיה וע"ל ר"פ השוכר בד"ה שכרו בדף סב ע"ב:

מוסף רש"י

תלתא ריגלי. לשאול הלכה לחכמים הנאספים לרגל (חולין עז.) שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח, ותקשוהה הגאונים מגאתי כל הגך ריגלי דאמוראי הייו יום שמת כי אדם גדול קוטפים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל מכיריו ומלים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם (גיטמות קכב.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com